HEMMELIG

M Ö T E

i den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite

tirsdag den 3. april 1979 kl. 15.00.

Mötet ble ledet av formannen, Reiulf Steen.

Til stede var: Trygve Bratteli, Johan J. Jakobsen, Per Karstensen, Lars Korvald, Odd Lien, Reiulf Steen, Svenn Stray, Margit Tösdal, Kåre Willoch, Jakob Aano, Guttorm Hansen, Rolf Fjeldvær, Karin Hafstad, Asbjörn Haugstvedt, Lars Roar Langslet, Einar Förde, Liv Stubberud, Kirsti Gröndahl, Torstein Tynning, Hermund Eian, Sigrid Utkilen og Sverre L. Mo.

Videre var til stede komiteens faste sekretær Knut Mörkved.

Av Regjeringens medlemmer var til stede: Statsminister Odvar Nordli, utenriksminister Knut Frydenlund og statsråd Bjartmar Gjerde, Olje- og energidepartementet.

Följende embetsmann ble gitt adgang til mötet: Ambassadör Olav Bucher Johannessen, Utenriksdepartementet.

Formannen: Det er Regjeringen som har anmodet om dette mötet for å gi en orientering om oljeleveranser til Israel.

Jeg gir ordet til utenriksministeren.

UTENRIKSMINISTER KNUT FRYDENLUND: I forbindelse med fredsavtalen mellom Israel og Egypt har Norge i den senere tid fått flere henvendelser fra Israel om leveranser av olje, og da i form av langtidskontrakter. Disse henvendelsene er blitt sterkt understöttet fra De forente stater, og der fra höyeste plan. Det norske svar på disse henvendelser har vært at vi for tiden ikke disponerer over olje i nevneverdig kvanta, men at vi skal vurdere henvendelsene nærmere og komme tilbake til dem.

Vi har da vurdert de ulike alternativer som kan oppstå. Hvis vi reservasjonslöst etterkommer denne israelske anmodningen, må vi regne med sterke reaksjoner fra de oljeproduserende araberland. Vi har allerede mottatt konkret beskjed fra Irak om at vedtak om norske leveranser til Israel vil före til brudd i de forhandlinger som nå pågår med Irak om leveranser av olje til Norge, som vi får til erstatning for den olje vi tidligere fikk fra Iran. Vi har likeledes fått antydninger om at et vedtak om å inngå langtidskontrakter med Israel om å levere olje vil före til at norske handelsskip i arabiske havner vil kunne bli boikottet, og vi har i den anledning mottatt muntlig henstilling fra Rederforbundet. Vi kan heller ikke utelukke aksjoner mot Norge eller norske oljeinstallasjoner, eller at det kan oppstå problemer for de norske UNIFIL-styrkene. Og endelig har vi dette som vi håper er et hensyn på kort sikt, nemlig hensynet til Sigurd Bratlie, som vi nå håper å kunne få ut i löpet av de nærmeste dager, men dette spörsmålet må også tas med i betraktningen.

Det var ulempene med og motforestillingene mot en reservasjonslös aksept av den israelske anmodning. På den annen side: Hvis vi avviser denne israelske henvendelsen, vil det også före til sterke reaksjoner. Vi vil få dem i forhold til De forente stater, som har engasjert seg sterkt overfor Norge her, og vi kan ikke se bort fra at vi selv som et lite land kan komme i situasjoner hvor vi vil være avhengig av garantier fra De forente stater. Vi har også situasjonen internt i Norge, hvor et avslag fra Regjeringens side vil bli betraktet som en mangel på holdning og som ettergivelse for press, slik at begge disse alternativer - et reservasjonslöst ja eller et reservasjonslöst nei - er vanskelige og skaper problemer.

För jeg så vil nevne hva Regjeringens forslag til fremgangsmåte er, vil jeg komme med enkelte faktiske opplysninger:

For det förste er det ikke slik at Norge inntil nå har nektet å levere olje til Israel. Israel står fritt til å kjöpe olje på vanlige forretningsmessige vilkår, og når forhandlingene mellom Norge og Israel om slike leveranser ikke tidligere har fört fram, skyldes det uenighet om pris.

Et annet forhold er at i 1975 gav De forente stater en 15 års garanti for oljeleveranser til Israel, slik at det er ikke spörsmålet om Israel skal få olje eller ikke, det gjelder, men om det er flere land som skal medvirke til slike leveranser, og ut fra denne garantien er det mitt inntrykk at amerikanerne ser på en leveringsforpliktelse fra Norge mye som en solidaritets-erklæring og politisk stötte til selve fredsavtalen.

Et tredje forhold er at Storbritannia for sin del har avvist en tilsvarende henvendelse, bl.a. med den begrunnelse at de följte seg först og fremst forpliktet til å eksportere til sine partnere i EF og IEA.

Et fjerde forhold er vår egen forsynings-situasjon, at vi ikke har disponibel olje i noen större kvanta för 1981-82. Men dette vil olje- og energi-ministeren kunne komme med nærmere opplysninger om.

Når det gjelder Israels forsyningssituasjon etter fredsavtalen, er den följende: Israels total-behov er på 160 000 fat i dögnet. Fredsavtalen for-plikter ikke Egypt til å levere olje til Israel, men det heter her at Israel skal ha adgang til å kjöpe olje fra Egypt på vanlige kommersielle vilkår. Produksjonen fra Sinai-feltene omfatter for tiden 40 000 - 50 000 fat pr. dögn. Fra Mexico får Israel ca. 30 000 fat pr. dögn.

En sjette faktor her er den situasjon som nå også har oppstått for Egypts vedkommende, ved at de har fått dette vedtaket om boikott mot seg, som også gjelder oljeleveranser, slik at vi ikke kan utelukke at vi også vil kunne få en henvendelse fra Egypt.

Regjeringen har i denne situasjonen på de mange forespörsler valgt å si at den fortsatt vurderer saken. Jeg tror det har vært riktig ikke å ta standpunkt til realiteten. Vi har her behov for bedre oversikt, og vi er også i den situasjonen at det umiddelbart i for-bindelse med fredsavtalen var sterke lidenskaper i kok på begge sider, og araberstatene har akkurat nå sittet sammen for å diskutere hvordan de skal möte denne av-talen, og hvilke tiltak de kan tenke seg å sette i verk.

På den annen side vil visepresident Mondale besöke Norge i uken etter påske, og vi må regne med at

han vil ta opp dette spörsmålet. Derfor bör Regjeringen ha et standpunkt til denne saken, og det er da det som jeg vil redegjöre for her og nå:

I samtalene med Mondale vil vi först måtte gi en oversikt over den faktiske situasjon, som jeg har vært inne på tidligere, at det er först om noen år at Norge disponerer over vesentlige oljekvanta selv, at det som produseres nå, i stor utstrekning disponeres av amerikanske oljeselskaper og også i stor utstrekning leveres til De forente stater, at norsk oljepolitikk baserer seg på å bruke oljeleveranser til å bygge ut industrielt samarbeid med andre land, og at avtaler med dette for öye er gjenstand for forhandlinger. Videre også at Israel har stått fritt til å kjöpe de mindre kvanta Statoil har disponert over for salg.

Når det så gjelder spörsmålet om fremtidige oljeleveranser til Israel, vil vi si at Norge i prinsippet vil stille seg positivt til dette, men under den bestemte forutsetningen at eventuelle garantier om dette må få en internasjonal forankring, dvs. at den må gis av flere land, at ikke Norge bilateralt eller ensidig skal gjöre dette, men at vi for vår del er innstilt på å medvirke til internasjonale lösninger, f.eks. ved at det etableres en eller annen form for et internasjonalt konsortium med deltakelse av flere oljeproduserende land, deriblant Storbritannia.

Hensikten med dette er å få markert at vi inntar en positiv holdning til selve spörsmålet, og videre: Hvis dette internasjonaliseringsforslaget blir en realitet, skulle mulighetene for mottiltak fra de oljeproduserende araberland bli tilsvarende redusert.

Jeg vil til slutt bare understreke tre forhold: Det er ingen politiske bindinger i dag på leveranser fra den norske kontinentalsokkel. Oljeselskapene disponerer fritt over oljen. For det andre kan vi vanskelig inngå bindinger her som vil vanskeliggjöre opplegget av industrisamarbeid med andre land, som er en del av norsk oljepolitikk, og for det tredje er vi villige til sammen med andre land å bistå Israel dersom det kommer i problemer på grunn av oljeforsyningen.

FORMANNEN: Takk til utenriksministeren. Er det noen suppleringer fra Regjeringens side?

STATSRÅD BJARTMAR GJERDE: Er det önskelig, kan jeg godt si litt om de faktiske forhold.

FORMANNEN: Statsråd Gjerde får ordet.

STATSRÅD BJARTMAR GJERDE: La meg först si följende om de faktiske forhold: Av den norske petroleumsproduksjon totalt sett går grovt regnet 25 pst. til USA, 25 pst. til Storbritannia, 25 pst. til Tyskland og de övrige 25 pst. til Norge og Sverige og litt til Frankrike - altså til litt forskjellige land. Det gjelder både gass og olje.

Det er viktig i denne sammenhengen å være merksam på at dette ikke er olje som den norske stat disponerer, men olje som oljeselskapene Philips og Elf m.fl. disponerer. Det som Statoil disponerer, er utelukkende royaltyolje på det nåværende tidspunkt. For så vidt gjelder også 1979, er det royaltyolje fra Ekofiskfeltet det dreier seg om, og det er for dette året antatt å utgjöre 1,8 mill. - 2 mill. tonn.

Statoils förste forpliktelse når det gjelder levering av olje, er knyttet til Mongstad-raffineriet. Statoils forsyningsansvar her er på 2,8 mill. tonn, og så har Hydro ansvaret for den resterende del av de 4 mill. tonn, som utgjör det totale forsyningsansvaret.

Ut fra produktene som man skal ha, og ökonomien har man lagt opp til at man kan bruke ca. 1,4 mill. tonn fra norsk nordsjöolje til dette. Det betyr at man for så vidt gjelder Statoil, har 0,4 mill. - 0,6 mill. tonn til disposisjon - dog med usikkerhet knyttet inn i dette.

Man har her det forhold at det vil være en del på "spot-markedet", som har sammenheng med hva man tar ut av produkter, slik at det minste man må regne med til dette - alt etter hvordan raffineriet kjöres - er 200 000 tonn. Imidlertid har det skjedd, at etter at oljeleveransene fra Iran falt bort, har man hatt store vanskeligheter med å dekke opp, men man har klart det så langt. Det er gjort delvis ved å kjöpe - og det kan ikke sies noe mer enn for förste og annet kvartal - en del fra Ekofisk og også fra britisk side. Hittil har

man klart å erstatte de 30 pst. som man fikk fra Iran, med annen arabisk olje for de to kvartaler. På årsbasis dreier det seg om ca. 900 000 tonn, som man da har klart å dekke for første og annet kvartal. Dette betyr at i 1979 har vi kanskje ikke nok til eget forbruk. Hvis vi kommer i den situasjon at man enten må kjöre bare nordsjöolje på Mongstad, eller bruke nordsjöolje til å bytte ut annen tyngre olje med, vil vi ha minus også når det gjelder forsyningen på Mongstad.

I 1980 - bare for å nevne det - vil man etter de anslag som er gjort, kunne regne med fra ca. 3,4 mill. til 5 mill. tonn. Men her begynner usikkerheten å komme inn. Det ene usikre er om Statfjord-feltet kommer inn i produksjon fra 1,1 til 2,4. Det andre usikre er om produksjonen på Ekofisk forlöper slik som man nå antar at den vil gjöre det. Det er nemlig tendenser til å bli mer gass og olje enn det som man forutsatte. Det er også regnet med at Murchinson-feltet kommer i produksjon. I 1980 vil det altså være noe mer til disposisjon.

Det hörer også med i dette bildet at den olje som Statoil skal selge, skal selges til normpris, og det har ikke vært lett. Man har fått en avtale med Tyskland som forutsetter at man i 1980 skal kunne levere 1 mill. tonn olje til Tyskland. Denne avtale kan brytes, men den kan ikke brytes uten at det får visse konsekvenser.

La meg nevne for dere at da man kom fram til dette tall i forbindelse med Volvo-avtalen, regnet man med - og da skrapet man alt - at man kunne levere 200 000 tonn i 1979 og 500 000 tonn i 1980. Men dette gjaldt ikke Statoil alene. I dette inngikk bl.a. det som Hydro produserer og leverer, som for disse to årene er det vesentlige, og det hadde da sammenheng med nettopp dette at staten for så vidt gjelder disse to årene, praktisk talt ikke har olje til disposisjon.

FORMANNEN: Ordet er fritt.

(BW) KÅRE WILLOCH: Dette er jo et ganske betydningsfullt utenrikspolitisk spørsmål. Derfor vil jeg gjerne ha sagt først at jeg tror man i sin alminnelighet kan gjøre det lettere å løse slike saker hvis man får fortrolige drøftelser på et tidlig stadium og unngår utspill som kan låse fast saker eller gi et litt skjevt bilde av hva de egentlig handler om.

Her er jo situasjonen den at det ikke bare er spørsmål om realiteten, men også spørsmål om hvilke erklæringer og retningslinjer som følger den beslutning man fatter. Og det er vel slik i denne saken at man ved å avgi tunge eller svært klare erklæringer om sine moralske holdninger eller utenrikspolitiske hensikter i forbindelse med oljeleveransene, nok kan bidra til å imøtekomme norsk opinion, men kanskje kan gjøre det vanskeligere både for Israel og for norsk økonomi, idet slike utspill lett kan virke som et press på enkelte arabiske land i retning av å treffe tiltak som de kanskje selv slett ikke er så veldig interessert i, men som de kan bli tvunget til å gjennomføre hvis det blir skapt en viss politisk atmosfære omkring disse norske leveransene.

Sett på denne bakgrunn synes jeg det var ytterst uheldig at dette spørsmålet kom opp til offentlig debatt, det var uheldig at det i det hele tatt kom frem for offentligheten. Selvfølgelig er vi enig i offentlighetsprinsippet når det gjelder å bringe til offentligheten vanlige informasjoner, men jeg kan ikke se at dette tjener noen rimelig hensikt i dette tilfelle. Det er ganske klart at det beste for Israel hadde vært om man hadde kunnet løse denne saken i det stille; for poenget for dem må jo være å få oljen og ikke de ledsagende erklæringer. Og det er vel slik at det beste ville vært at denne saken var blitt løst på en slik måte at spørsmålet om mottiltak fra de øvrige arabiske lands side i det hele tatt ikke hadde vært reist eller vært aktualisert.

Ut fra denne forståelse og oppfatning har jeg for min del vært enig i at man ikke skulle avgi noen bombastiske erklæringer om dette, men søke å finne frem til løsninger som kunne tilfredsstille Israels behov - ved fortrolige drøftelser mellom partiene også i Norge.

Jeg må få si meg enig i at målsettingen her må være å tilfredsstille Israels behov på en slik måte at både foranledningen og mulighetene for mottiltak fra arabernes side blir minimalisert. Det tror jeg man best kan gjøre ved å få en litt bredere gruppe bak, slik at det blir litt diffust hvem man i tilfelle egentlig skulle kunne rette mottiltak mot. Dessuten er jo forholdet at norske garantier i seg selv ikke kan løse noe

(BW) stort problem. Derimot vil man, ved en isolert norsk leveringsforpliktelse, fra den annen side kunne plukke ut et svakt ledd i den kjeden som står bak Israel. Det ville faktisk se lettere ut for Israels motstandere å bryte opp hele leveransesystemet overfor Israel hvis de kunne få en bestemt å rette mottiltak mot, slik at de da kunne begynne for å få en brist ett sted, og så ta de andre i tur og orden.

Jeg er derfor enig i at det sett fra Israels synspunkt måtte være det beste om man her kunne få en såpass bredde, og for den saks skyld gjerne finne frem til en såpass komplisert leveranseordning at man på den måten avgrenset eller eliminerte muligheten for internasjonale komplikasjoner i det hele tatt.

Jeg vil legge til en sterk forhåpning om at både våre amerikanske venner og våre israelske venner også vil avstå fra å komme med for mye erklæringer til offentligheten omkring dette. Jeg kunne tenke meg at amerikanerne f. eks., slik som deres innenrikspolitikk drives, gjerne kunne finne på å ville fremstille dette som en betydelig seier for sitt diplomati, men det vil jo ikke ha noen produktiv hensikt.

Som sagt, jeg er enig i den linje at man må prøve å bygge opp et leveransesystem som holder, og at man prøver å gjøre det på en slik måte at det ikke skaper en unødig offentlig debatt, eller at en unødig provoserende holdning til de arabiske land blir bygget inn i det man her får til.

LARS KORVALD: Jeg mener at Norge i prinsippet bør stille seg positivt til oljeleveranser til Israel. Det har i og for seg liten interesse å drøfte her i hvilket årstall dette skal skje. Det må selvfølgelig tilpasses de kvanta vi rår over. Vi vet at vi ikke får det til i dag, og heller ikke kan vi sende nedover noe i morgen. Men her er spørsmål om en prinsipiell holdning. Om det så skal skje gjennom et internasjonalt konsortium eller noe lignende - det er da utmerket hvis man kan få til det; for da kan man få leveranser av virkelig betydning for Israel. Jeg har ikke noen innvending mot at Norge arbeider for det.

Imidlertid vil jeg si at istedenfor å komponere en masse motforestillinger slik at man ikke kommer noen vei når så langt kommer, mener jeg at man må holde fast på at man her vil yte sitt bidrag - og gjerne sammen med andre land. Dermed vil vi gi uttrykk for den positive holdning vi har hatt til en løsning i Midt-Østen, og en positiv holdning overfor Israel.

(BW) JOHAN J. JAKOBSEN: Jeg forstod det slik på utenriksministeren at Norge i prinsippet vil komme til å stille seg positivt, men at en vil være opptatt av at eventuelle garantier skal ha en internasjonal forankring. Det ble nevnt konkret et internasjonalt konsortium.

Jeg er litt interessert i å høre om den modell eller den løsning med en internasjonal forankring for et eventuelt garantiansvar, er en modell eller løsning som er lansert i Norge - eller inngår det som et element i den henvendelsen som har kommet fra USA? Det er jo en besnærende modell på papiret. Spørsmålet er da: Er det en realistisk modell? Og kan det tenkes at vi får støtte, ikke minst fra USA, for en slik løsning? Mer konkret: Er det en norsk idé til modell, eller er saken reist av andre, bl.a. som et alternativ i henvendelsen fra USA?

(AGO) TRYGVE BRATTELI: Jeg tror det er grunn til å ta de spørsmål som melder seg i denne saken, alvorlig, bl.a. ut fra det forhold at vi forhåpentligvis kan regne med at muligheten for å eksportere olje vil representere en relativt langvarig faktor i norsk økonomi, og at vi derfor trenger å tenke grundig igjennom de spørsmål som reiser seg i den sammenheng.

I kolonipolitikktiden hadde en noe som ble kalt kanondiplomati. I vår tid synes det å være tendenser til det en kan kalle oljediplomati. Og jeg vil gjerne gå rett på den saken. Jeg for min del er overbevist om at noe av det mest kortsynte Norge kunne begi seg inn på i overgangen til å bli en oljeleverende nasjon, var å la den overgangen skje i slike former at det mer eller mindre kunne se ut som et forsøk på å drive oljediplomati. Det har vi ikke krefter til, det er for meg det avgjørende. Det er ganske klart at en på en praktisk og hensiktsmessig måte må løse de handelspolitiske spørsmål som melder seg i forbindelse med at Norge etter hvert - sett i forhold til vårt lands størrelse - får betydelige oljekvanta å levere. Jeg tror imidlertid det er helt avgjørende for Norges alminnelige stilling og for Norges egen sikkerhet at dette får utvikle seg - om jeg så må si - i mest mulig kommersielle former. Jeg tror Norge aldri kommer i den posisjon at vi med våre potensielle muligheter for eksport av olje og gass vil kunne legge en alen til vår livslengde som internasjonal makt. Norge er ikke noen internasjonal makt, og vil heller ikke bli det på basis av oljen. Jeg tror at noe av det tåpeligste en kunne begi seg inn på, var å opptre på en slik måte at det overhodet fikk snike seg inn noe i retning av tro på at en fra Norges side ved et slags oljediplomati kunne oppnå ting som en ellers ikke ville kunne oppnå. Det ville være helt uforsvarlig. Det må etter min oppfatning være det grunnleggende utgangspunkt når en nå skal arbeide med å finne løsninger på de problemer som denne nye oljevirksomheten kommer til å stille oss overfor.

I dette tilfelle er det snakk om levering av olje til Israel. Men spørsmålet om en skal legge utenrikspolitiske synspunkter til grunn for utbygging av den markedsordning en vil søke for norsk olje, oljeprodukter og gass, vil i og for seg kunne melde seg i forbindelse med oljeleveranser til land overalt på jorden hvor det er konflikter mellom flere stater.

Jeg legger ikke skjul på at jeg har sett en del ytringer i pressen i det siste som har skremt meg, og som har smakt nokså sterkt nettopp av oljediplomati. Det har vært en slags antakelse av at Norge med den produksjon som nå er under utvikling, vil kunne opptre på områder i verden hvor vi ellers ikke ville vært. Dette har jeg ingen tro på. Vi vil i all fremtid være en liten makt, og det er i den sammenheng vi må se dette, som det allerede er nevnt her. Hvis det inntreffer politiske konfliktsituasjoner som f.eks. innebærer at et område blir blokkert for tilførsel av olje og gass, bør også Norge - men da uttrykkelig

(AGO) sammen med andre - være rede til å søke å løse de problemer som en energiboikott, en olje- og gassboikott, vil innebære. Men jeg har ingen tro på at Norge alene og som egen stat - heller ikke via oljen - vil få en slik makt at vi her kan spille en annen rolle enn den beskjedne vi har måttet venne oss til å spille i internasjonal politikk.

Jeg vil gjenta at jeg betrakter norsk olje- og gassproduksjon som en langvarig fremtidsmulighet, og den vil etter hvert få betydelig større betydning enn den har i øyeblikket. Derfor må en tenke seg vel om når det gjelder i hvilke former en skal håndtere disse spørsmålene, slik at vi verken i ord eller i erklæringer forsøker å formulere oss på en måte som kan tyde på at vi tror at vi nå har fått et politisk pressmiddel som vi tidligere ikke har hatt. Et pressmiddel som vi kan bruke til å styrke våre venner og svekke våre venners fiender, hvis en kan uttrykke det på den måten. Noen slik innflytelse tror jeg ikke olje og gass vil komme til å gi Norge.

Når det da gjelder den aktuelle situasjon og de behov som Israel her har, er jeg for så vidt i likhet med Kåre Willoch - slik jeg oppfattet ham - helt klart av den oppfatning at i den grad en kan løse spørsmålet om levering av olje og gass til Israel på kommersielle, politisk ikke oppsiktsvekkende vilkår, vil det uten sammenlikning være det beste både for Norge og for Israel. Hvis det dreier seg om mer eller mindre langsiktige leveringsforpliktelser, vil jeg håpe at det ikke skal bli noe sterkt ledd i det internasjonale handelssystem når det gjelder olje og gass. Men om det skulle bli det, vil Norge etter min oppfatning være altfor svak som selvstendig stat til i noen utstrekning å kunne gi seg inn på den slags handelsmetoder. En vil i tilfelle være helt avhengig av andre land, for sammen med dem å danne en stormakt i verdenspolitikken som eventuelt kan sette i verk og praktisere slike handelsmetoder.

Jeg har for mitt vedkommende ikke noe vesentlig å anmerke til det vi her har hørt om hvordan Regjeringen akter å håndtere disse spørsmål. Jeg vil gjerne også understreke betydningen av at en ikke minst i spørsmål av denne karakter kan ha tilstrekkelig og tidsnok kontakt mellom Regjeringen og denne komiteen. Men alle som har med disse saker å gjøre i forskjellige sammenhenger, bør anstrenge seg for å søke å gjøre de problemer som reiser seg i forbindelse med den økende norske olje- og gassproduksjon, til et forretningsspørsmål. Jeg er klar over at det kan høres kremmeraktig ut, og det er ikke en attest jeg i alminnelighet søker. Men jeg er langt mindre engstelig for det enn for ethvert tilløp til å ordlegge seg på en måte som kunne tyde på at Norge på basis av disse nye muligheter for levering av olje og gass skulle

(AGO) kunne opptre som en større makt enn vi noensinne vil kunne bli. Innenfor disse praktiske vilkår får en så etter min oppfatning søke på best mulig måte å løse problemet med oljeleveranser til Israel. Det er selvfølgelig ingen som har tenkt å utelukke Israel fra det norske olje- og gassmarked. Men også de må etter min oppfatning være interessert i at dette foregår politisk sett i mest mulig diskrete og forretningsmessige former.

FORMANNEN: Jeg har tegnet meg selv og kan være kort, fordi jeg ikke har den minste vanskelighet med å gi min tilslutning til de hovedsynspunkter som er kommet til uttrykk både fra Kåre Willoch og fra Trygve Bratteli. Jeg vil bare føye til at det må være viktig her å vurdere den rent prinsipielle side av saken, og å vurdere i hvilken grad en av hensyn til fremtidige konsekvenser er tjent med å innføre politiske begrunnelser for spesielle leveringsavtaler med andre land.

Utenriksministeren nevnte at en fra USAs side ville kunne tolke dette som en støtte til den fredsavtale som er inngått. For det første kan det vel ikke være noen tvil om det offisielle standpunkt som Norge, med bred tilslutning fra norsk opinion, har tatt til denne fredsavtale. Når jeg nevner det her, er det fordi denne fredsavtale er undertegnet av tre parter, også av Egypt. Og Egypt er allerede blitt truet med at de kan bli utsatt for en boikott av oljeleveranser fra de øvrige araberstater. Hvis en avtale om levering av olje til Israel skal være en slags solidaritetserklæring overfor den inngåtte fredsavtale, vil vi i neste omgang få meget store vanskeligheter med å begrunne at vi ikke skulle kunne inngå en tilsvarende spesialavtale med Egypt, dersom det skulle bli aktuelt.

Jeg nevner dette fordi det illustrerer hvilke konsekvenser en slik oljeavtale kan føre med seg også vis-à-vis andre politiske konflikter i andre områder av verden på et senere tidspunkt. Dessuten syns jeg det ytterligere understreker de betenkeligheter som har vært framført når det gjelder å gi politiske begrunnelser i forbindelse med avtaler om oljeleveranser.

Det som vel er kommet lite fram i den offentlige diskusjon om dette, er at vi selvsagt ikke har noen motforestillinger mot å levere olje til Israel på vanlige forretningsmessige premisser, og at det endog - så vidt jeg forstod - har vært ført forhandlinger om slike leveranser, men at det har vært til stede en viss uenighet om prisen på den norske olje, altså en helt normal forretningsmessig uoverensstemmelse. Fra møter rundt omkring sitter jeg igjen med en følelse av at det i store deler av opinionen har dannet seg det inntrykk at det legges spesielle restriksjoner på oljeleveranser fra Norge til Israel. Det kan derfor være grunn til å be om at det

(AGO) blir understreket at noen slik motvilje fra vår side selvfølgelig ikke eksisterer.

Ellers vil jeg også gjerne understreke det hr. Willoch sa, at det som Israel må være interessert i, er - for å sitere ham direkte - "oljen og ikke de ledsagende erklæringer". Jeg er også enig med ham i det han sa om de innenrikspolitiske hensyn som måtte være til stede i Norge og i USA, og i at en bør anstrenge seg for å la de hensyn vike i forhold til det som er brennbare realiteter i selve området, i Midtøsten.

(KL) SVENN STRAY: Jeg skal bare si et par ord og supplere det som er sagt av de forskjellige.

Jeg kan ikke se det annerledes enn at det som måtte være mest praktisk for Norge, var at vi etter hvert som vi får mer olje til disposisjon, eksporterer økende kvanta til USA. Så vil USA ha muligheter til å redistribuere oljen dit hvor de måtte føle seg forpliktet til det. Når det gjelder den eksaminasjon vi måtte bli gjenstand for fra amerikansk side, f.eks. fra visepresidenten når han kommer, tror jeg det ville være et svar som han kunne være fornøyd med.

Men nå er vi i den stilling at vi så vidt jeg vet, her ikke bare blir gjenstand for eksaminasjon fra amerikanerne. Jeg er redd for at utenriksministeren også i noen grad blir eksaminert om dette spørsmålet i Stortinget i morgen. Om jeg skulle tillate meg å gi et råd, ville jeg anbefale utenriksministeren å understreke det faktum at den norske stat for øyeblikket ikke har noen olje til disposisjon, og at man overfor offentligheten her i Norge og i Stortinget i morgen i meget liten grad endosserer noen veksel om hva vi vil gjøre og ikke gjøre, utover det at man selvfølgelig sier at vi etter hvert som Norge får mer olje til disposisjon, naturligvis er innstilt på å selge den til alle.

JAKOB AANO: Eitt spørsmål for å få ei oppklåring: Det er blitt streka under av fleire her at Israel har prøvd å få kjøpa olje før og sjølvsagt har fått tilbod på vanlege forretningsmessige vilkår, og at det ikkje må leggjast andre restriksjonar på Israel som handelspartnar enn på andre. Er det då slik at Israel ønskjer å få særvilkår i høve til eventuelle andre kundar? Er det slik at vi hittil ikkje har selt til Israel? Formannen nemnde at det sjølvsagt ikkje må leggjast fleire restriksjonar på Israel enn på andre når det gjeld dei forretningsmessige vilkår. Er det slik at Israel ber om særvilkår i høve til andre?

(KL) STATSRÅD BJARTMAR GJERDE: De forhandlinger det dreide seg om, gjaldt altså en enkelt båtlast. Nå er det imidlertid slik at Statoil tar ut denne avgiftsoljen til normpris. Jeg vil tro at dere kjenner til normpris-systemet. Normprisen ligger høyt - det får vi innrømme, i hvert fall innad her. Det er da markedspris i Europa, hvori er inkludert transport fra fjernere strøk. Hvis så olje skulle selges til f.eks. Israel, ville de måtte betale europeisk markedspris, hvori er inkludert transport til Europa, og så betale transport tilbake igjen. Det er opplagt at dette ville bli dyr olje for Israel. Hvis derimot Statoil selger denne oljen til under normpris, oppstår det et tap på den. Det har vært mulig å selge denne oljen til normpris i Europa. Det meste tas imidlertid ut på Mongstad og bokføres til normpris. I og for seg er det derfor nokså naturlig at den handelen ikke kom i stand når Israel på det tidspunkt sikkert kunne kjøpe olje annetsteds fra. Det er hva det refererer seg til. Men hvis man ikke skulle gjøre det på denne måten, ville det simpelthen bety at det ville oppstå et tap på Statoils hånd fordi man måtte selge oljen til lavere pris enn det vi vanligvis gjør.

UTENRIKSMINISTER KNUT FRYDENLUND: Det ble stilt et konkret spørsmål av representanten Johan Jakobsen om internasjonaliseringsforslaget var et norsk eller amerikansk forslag. Til det vil jeg svare at det er et norsk forslag. Vi er kommet fram til det etter vurdering av de alternativene vi stod overfor, og vår målsetting var, som representanten Willoch formulerte det, å tilfredsstille Israels behov for olje på en slik måte at reaksjonene ble minimalisert for leverandørene. Den amerikanske modellen ser noe annerledes ut. Amerikanerne gir uttrykk for at de ønsker et bilateralt norsk-amerikansk samarbeid om denne saken. Mondale har nok i forbindelse med sitt besøk i Norge behov for å kunne si at det er oppnådd en slik bilateral enighet.

Dette er da vårt motforslag til amerikanernes forslag, og jeg tror Israel vil være langt bedre tjent med det.

Når vi har hatt møte og drøftinger med Mondale om dette spørsmålet, vil det vel være naturlig at vi kommer tilbake til den utvidede utenrikskomite. I mellomtiden vil Regjeringen på alle de forespørslene vi får fra pressen, svare at denne saken fortsatt er til vurdering i Regjeringen.

Det er store økonomiske verdier som står på spill her, og en må derfor være svært forsiktig med å komme med noen antydninger til offentligheten før en slik internasjonal ordning eventuelt er etablert.

(KL) ASBJØRN HAUGSTVEDT: Jeg har et spørsmål til utenriksministeren. Han sa nå at han mente at Israel kanskje ville være bedre tjent med at man fikk en bredere internasjonal bakgrunn for oljeleveransene. Jeg har ingen bemerkninger til det, men ser for meg betydelige vanskeligheter med å få andre land med på det. Jeg er av den oppfatning at det er USA som har styrke nok til å kunne forhandle med begge partene i denne striden. Jeg føler meg ikke overbevist om at noe land i Europa vil kunne gå inn i denne konflikten i Midtøsten med samme styrke som USA, og jeg tror at de land man antydet her, kanskje vil vike tilbake for å foreta leveranser som kan påføre handelsmessig boykott, f.eks. fra araberland. Jeg er enig med utenriksministeren i at det beste er å få en bredest mulig kontakt.

Mitt spørsmål er da: Hvis dette ikke lykkes, vil utenriksministeren da medvirke til at man fra norsk side sammen med USA forsøker å finne en løsning etter de linjene som representanten Stray antydet? Jeg tror det er klokt å vurdere om man skal følge en slik linje.

KÅRE WILLOCH: Situasjonen er vel den at en del andre mulige oljeleverandørland i og for seg føler seg forpliktet til å sørge for at Israel kan få olje, men at de synes det er mest bekvemt at andre ordner det for dem. Derfor vil det kanskje ha betydning for utviklingen at man ikke for sterkt bygger opp den forestilling at Norge på en eller annen måte vil sørge for at dette blir gjort, uansett hva de andre gjør. Det vil vel i tilfelle styrke den oppfatning at de bare kan holde seg i bakgrunnen. Vi bør vel derfor foreløpig, i den utstrekning vi kan makte det, prøve å bygge opp et press i retning av en internasjonal leveranseforpliktelse.

Jeg vil gjerne få legge til, selv om det blir litt av en gjentakelse, at dersom et slikt system blir rimelig bredt, blir det egentlig usårbart for boykotttiltak. Hvis det derimot blir svært smalt, vil det bli lettere å slå i stykker med boykott. Det er derfor ikke bare i ren norsk interesse at man prøver å få til det som utenriksministeren antydet.

KARIN HAFSTAD: Det jeg skal si, er i tråd med de to siste betraktningene.

Man opplyste at England har sagt nei. Hva var det som var vurderingen bak Englands nei? Var det leveringsvanskeligheter å la våre, eller var det politisk press, eller en kombinasjon av dette? Har man noen formodning om England vil ta under overveielse å revurdere sitt standpunkt hvis man kan få til en internasjonalisering av disse leveransene?

(KL) FORMANNEN: Jeg har bare én ting å føye til:

Det bør presiseres hva Israel er interessert i. Jeg har forstått det slik at Israel er interessert i å få en avtale som er bindende for begge parter, om levering av bestemte kvanta olje over en lang rekke år, slik at de med andre ord i et langt tidsrom fremover har garanti for at de kan motta olje fra en leverandør. Det er det som er Israels hovedinteresse så langt jeg har forstått det.

Jeg vil be om at utenriksministeren bekrefter eller eventuelt avkrefter denne oppfatning av hva som er i Israels interesse.

UTENRIKSMINISTER KNUT FRYDENLUND: Det er klart at jo bredere basis en har for leveransene, jo bedre er det for Israel. Når det gjelder en bilateral ordning mellom Norge og De forente stater, er jeg enig med Haugstvedt i at det er USA som har den nødvendige styrke. De er ikke sårbare. Vi er imidlertid uhyre sårbare, idet over 50 pst. av den norske tankflåte er avhengig av de oljeproduserende araberland, og får vi trykket her, vil jeg se den opinion i Norge som vil backe opp denne linjen. Det vi derfor satser på, er å få vurdert dette internasjonalt og få en løsning i form av et internasjonalt konsortium. Det kan dreie seg om et vidt spektrum, helt fra en avtale mellom regjeringer og ned til uformelle underhåndsavtaler om oljeleveranser mellom oljeselskapene. Jeg vurderer det slik at Storbritannia vil kunne revurdere sin tidligere holdning.

Siden Karin Hafstad spurte om hva som lå bak den britiske holdning, vil jeg gjenta at de har fremført en rekke argumenter, som forsyningssituasjonen, hensynet til sine EF-partnere og IEA, dette med araberlandene og også det at amerikanerne ikke konsulterte britene om denne 1975-garantien som amerikanerne gav.

Så en konkret opplysning i forbindelse med Strays innlegg om representanten Asdahls spørsmål i Stortinget i morgen. Det spørsmålet ble trukket tilbake i forrige uke og er ved en feiltakelse blitt ført opp på kartet for i morgen. Det vil imidlertid ikke bli stilt i morgen. Det som er den konkrete bakgrunnen for det, er den situasjonen som vi har hatt de siste dagene omkring Sigurd Bratlie. Enhver omtale av denne saken fra Regjeringens side vil kunne komme inn i det bildet.

FORMANNEN: Flere har ikke bedt om ordet. Jeg foreslår at vi tar orienteringen og debatten til etterretning. -

Møtet hevet kl. 16.